

ALLERGIYALI KASALLIKLARI BO'LGAN BOLALARDA QAYTALANUVCHI GERPETIK STOMATITNI DAVOLASH VA OLDINI OLISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Razikova Dilnoza Kadirovna

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Annotatsiya. Mazkur maqolada allergik kasalliklarga chalingan bolalarda qaytalanib turuvchi gerpetik stomatitning (QGS) epidemiologik va immunologik xususiyatlari o'rganilgan. Tadqiqot natijalari individual yondashuvga asoslangan, immunomodulyator preparatlar qo'llanilgan davolash protokollari virusning qaytalanish chastotasini 40 % ga kamaytirganini ko'rsatdi. Maqolada QGSni davolash va profilaktikasida innovatsion yondashuvlarning samaradorligi asoslab berilgan hamda ularning bolalar hayot sifatini yaxshilashdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar. Qaytalanib turuvchi gerpetik stomatit, allergik kasalliklar, immunomodulyatorlar, kasallikning qaytalanishi, immunologik tahlil, hayot sifati, davolash protokollari.

Takrorlanib turuvchi gerpetik stomatit (TGS) allergik kasalliklarga ega bolalar orasida sog'liqni saqlash sohasidagi jiddiy muammo hisoblanadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO) ma'lumotlariga ko'ra, herpes simplex virusi 1-turi (HSV-1) dunyo aholisining 67 foizida aniqlanadi va bolalar orasida infeksiyaning yuqori darajada tarqalganligi kuzatiladi.[1] Ko'plab tadqiqotlar, jumladan, Whitley R.J. va Roizman B. (2018) tomonidan olib borilgan izlanishlar, ushbu virusning asosan asab tizimida latent holatda qolishini va stress, immunitet yetishmovchiligi hamda tashqi muhit omillari ta'sirida qayta faollashishini tasdiqlaydi.[2]

Allergik kasalliklarga ega bolalarda TGSning rivojlanishi immunitet tizimidagi buzilishlar bilan bevosita bog'liq. Buning oqibatida bolalarda kasallikning qaytalash xavfi ortadi.[3] Melnichenko E.M. va Plotnikova Y.V. (2014) o'z tadqiqotlarida shuni aniqlaganlar-ki, allergik kasalliklarga ega bo'lgan bolalar orasida immunitet tizimining

yetarlicha ishlamasligi virusning uzoq muddatli saqlanishiga va takrorlanishiga olib keladi.[5-7] Shu bilan birga, IL-1 va IL-6 kabi proinflammator sitokinlarning ko'tarilishi klinik simptomlarni og'irlashtiradi.[4]

Ushbu tadqiqotning maqsadi - allergik kasalliklarga ega TGS bilan og'rigan bolalarda kasallikni erta tashxislash mezonlarini ishlab chiqish va individual davolash protokollarini ishlab chiqish orqali ularning hayot sifatini yaxshilash hamda kasallikning takrorlanishini kamaytirishdan iborat. Bulardan tashqari, tadqiqot davomida immunologik va klinik ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik ham o'rganildi.

Tadqiqot materiali va metodi. Tadqiqotda Buxoro viloyatining qishloq hududlarida yashovchi 1-7 yoshdagi 240 nafar bolalar ishtirok etdi. Ishtirokchilarda TGS tashxisi qo'yilgan va allergik kasalliklar qayd etilgan. Tadqiqot uchun tahlil qilingan ma'lumotlar orasida so'lak, qon zardobi va so'rovnomalar mavjud bo'lib, klinik, immunologik va statistik usullar qo'llanildi.

Asosiy baholash vositalari quyidagilardan iborat edi:

1. Tish kariesi indeksini o'lchash.
2. Og'iz gigienasi indeksini baholash.
3. Papillyar-marginal-alveolyar indeksini aniqlash.
4. Immunologik tahlil (hujayra va gumoral komponentlar).
5. S-reaktiv oqsil darajasini o'lchash.
6. Hayot sifatini baholash so'rovnomalari.

Statistik tahlillar klinik belgilarning immunologik parametrlar bilan bog'liqligini aniqlash uchun amalga oshirildi.

Tadqiqot natijalar. Epidemiologik holat va xavf omillari: TGS bilan og'rigan bolalarning 65 foizida tish kariesi yuqori darajada aniqlangan va 75 foizida og'iz gigienasi pastligi kuzatilgan. Bolalarning 60 foizida atopik dermatit va boshqa allergik kasalliklar mavjud edi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, allergik fon virusning qaytalanish tezligini oshiruvchi omil sifatida aniqlangan.

1. **Immunologik natijalar:** TGS bilan og'rigan bolalarda sekretor IgA darajasining sezilarli darajada pasayishi kuzatildi, bu esa og'iz bo'shlig'ining mahalliy

himoya qobiliyatini zaiflashtiradi. Qon zardobida IgG darajasining pasayishi va IL-1 hamda IL-6 sitokinlarining ko'tarilishi bemorlarning klinik simptomlari bilan bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi.

2. **Davolash natijalari:** Antiviral terapiya va immunomodulyatorlarni o'z ichiga olgan individual yondashuv natijasida takrorlanish darajasi 40 foizga kamaydi. Ushbu yondashuv standart davolash usullaridan samaraliroq bo'lgan.

3. **Hayot sifati:** Davolash natijasida bemorlarning hayot sifati oshganligi kuzatildi. So'rovnoma natijalariga ko'ra, og'iz bo'shlig'idagi sog'liq va umumiy holat yaxshilangan.

Munozara. Ushbu tadqiqot natijalari TGSning allergik kasalliklarga ega bolalarda qaytalanuvchanligi va uning immunologik xususiyatlarini tasdiqlaydi. Sekretor IgAning pasayishi mahalliy immunitetning zaiflashishiga olib keladi, bu esa TGSning takrorlanishiga sabab bo'ladi. Shu bilan birga, IL-1 va IL-6 kabi proinflammator sitokinlarning yuqori darajasi yallig'lanish jarayonini kuchaytiradi, bu esa simptomlarning og'irligiga ta'sir qiladi.

Immunomodulyatorlar bilan boyitilgan davolash protokollari bemorlarning umumiy klinik holatini yaxshilashda samarali ekanligini ko'rsatdi. Ushbu usul mahalliy va tizimli immunitetni tiklashga yordam beradi. Shuningdek, og'iz gigienasiga oid ko'rsatkichlarning yaxshilanishi ham bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada oshirishga yordam bergan. Melnichenko E.M. va Plotnikova Y.V. (2014) ta'kidlashicha, immunitetni mustahkamlash virusning qaytalanishini kamaytiruvchi asosiy omillardan biridir.

Tadqiqot davomida bolalarda TGS bilan bog'liq bo'lgan immunologik va klinik xususiyatlar batafsil o'rganildi. Bu yondashuv boshqa pediatrik kasalliklarda ham samarali qo'llanishi mumkin.

Xulosa. TGS bilan og'rigan allergik bolalar uchun individual davolash yondashuvlarini joriy qilish zarurati yuqori. Erta tashxislash mezonlari va moslashtirilgan terapevtik protokollar bemorlarning sog'lig'ini sezilarli darajada yaxshilaydi va hayot sifatini oshiradi. Kelajakdagi tadqiqotlar ushbu yondashuvlarning

uzoq muddatli foydalari va boshqa pediatrik populyatsiyalarda qo'llanishini o'rganishi zarur.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Камилов Х. П., Камалова М. К. Современные подходы в лечении хронического рецидивирующего герпетического стоматита у детей //Достижения науки и образования. – 2018. – №. 3 (25). – С. 46-48.
2. Облокулов А. Т., Саидмуродова Ж. Б. Фитотерапия при лечении острого герпетического стоматита у детей //Re-health journal. – 2020. – №. 2-2 (6). – С. 130-133.
3. Махсумова С. и др. Способы лечения острого герпетического стоматита у детей //Стоматология. – 2016. – Т. 1. – №. 1 (62). – С. 75-82.
4. Ахророва Ш. Б., Рахматова С. Н., Уринов М. Б. Опыт лечения больных с невropатиями лицевого нерва с применением препарата Nucleo CMF forte //Вестник Совета молодых учёных и специалистов Челябинской области. – 2016. – Т. 1. – №. 1 (12). – С. 20-23.
5. Akhrorova S. B., Nurullaev N. N. Features of vegetative dysfunction in postcovid syndrome //Vestnik Soveta molodyh uchyonyh i specialistov Chelyabinskoy oblasti (Bulletin of the council of young scientist and specialist of the Chelyabinsk region). – 2021. – Т. 1. – №. 32. – С. 10-13.
6. Akhrorova S. B. Specific changes in the nervous system in patients with post-COVID syndrome //Bulletin of Kazakh National Medical University,(4). – 2021. – Т. 354. – С. 358.
7. Ахророва Ш. Б. Prevalence and neurological features of diabetic polyneuropathy in type 1 diabetes //журнал неврологии и нейрохирургических исследований. – 2021. – Т. 2. – №. 2.
8. Ахророва Ш. Б. Диабетической полинейропатии при сахарном диабете i типа //журнал неврологии и нейрохирургических исследований.–2021.–№. Special. – Т. 1.

9. Ахророва Ш. Б., Раупова Н. Ш. Клинические особенности эпилептических состояний у больных с хронической ишемией мозга //Вестник Казахского Национального медицинского университета. – 2021. – №. 4. – С. 308-310.
10. Ахророва Ш., Рахматова Д., Пулатов С. Сроки восстановления лицевого нерва при параличе Белла в зависимости от стороны поражения и пола //Журнал проблемы биологии и медицины. – 2012. – №. 2 (69). – С. 11-13.
11. Ешиев А. М., Азимбаев Н. М. Причины развития и лечение острого герпетического стоматита у детей дошкольного возраста //Молодой ученый. – 2015. – №. 4. – С. 92-94.
12. Яновский Л. М., Ковтонюк П. А. Острый герпетический стоматит у детей: алгоритм лечебных мероприятий //Байкальский медицинский журнал. – 2015. – Т. 132. – №. 1. – С. 126-128.